

KORKUT ATA TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Uluslararası Dil, Edebiyat, Kültür, Tarih, Sanat ve Eğitim Araştırmaları Dergisi

The Journal of International Language, Literature, Culture, History, Art and Education Research

Sayı/Issue 15 (Nisan/April 2024), s. 939-960.
Geliş Tarihi-Received: 14.01.2024
Kabul Tarihi-Accepted: 26.03.2024
Araştırma Makalesi-Research Article
ISSN: 2687-5675
DOI: 10.51531/korkutataturkiyat.1419459

Akademik Başarısı Yüksek Öğrencilerin Sahip Oldukları Değerler ve Kişilik Özellikleri: Öğrenci, Veli ve Öğretmen Üçgeninde Sekizinci Sınıf Öğrencilerine Yönelik Durum Çalışması

Values and Personality Traits of Students with High Academic Achievement: A Case Study for Eighth Grade Students in the Student, Parent and Teacher Triangle

Nurcan ÖZCAN*
Yusuf KESKİN**

Öz

Araştırmada, akademik başarısı yüksek sekizinci sınıf öğrencilerinin sahip oldukları değerler ve kişilik özellikleri; kendileri, velileri ve öğretmenleri boyutunda tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışma, Kocaeli ilinin İzmit ilçesinde bir devlet ortaokulunda, akademik başarısı yüksek sekizinci sınıf düzeyinde öğrenim gören üç öğrenci, bu öğrencilerin üç aile bireyi ve dört ders öğretmeni ile yapılmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden örnek olay (durum çalışması) kullanılarak yarı yapılandırılmış görüşme formlarıyla veriler elde edilmiştir. Verilerin analizinde betimsel analiz ve nitel içerik analizi kullanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda akademik başarısı yüksek öğrencilerin; öğrenci, öğretmen ve veli söylemlerine göre çalışkanlık, duyarlılık, saygı, sevgi, sorumluluk gibi değerlere sahip oldukları; öğretmen söylemlerine göre kendini ifade edebilen, mükemmeliyetçi, özgüveni yüksek, sosyal, terbiyeli; veli söylemlerine göre mütevazı ve rekabetçi olmayan kişilik özelliklerine sahip oldukları görülmüştür. Ayrıca akademik başarısı yüksek öğrencilerin, saygı, sevgi değerlerinden ve empati, alçak gönüllü olma, ileri görüşlü olma gibi kişilik özelliklerinden taviz vermedikleri sonucu elde edilmiştir. Eğer bu değer ve kişilik özelliklerinden taviz verirlerse kendilerinde; derslerinde başarısız olma, güvenirliliğini kaybetme, kendini kötü hissetme gibi değişimlerin olacağını; çevrelerinde ise insanlar üzerinde olumsuz etki bırakma, başarılı olsa bile başarılı gözüyle bakılmayacağı gibi değişimlerin olacağı ifade edilmiştir. Akademik başarısı yüksek öğrenciler, başarısız öğrencilerin; başarısız çevre edinme, geleceklerine yatırım yapmama gibi eylemlerinin; duyarsızlık, öğrenmeye isteksizlik gibi tutumlarının ve kendilerini geliştirmeme gibi becerilerinin olduğunu belirtmişlerdir. Akademik başarısı yüksek öğrenciler; merhametsiz, saygısız, sorumsuz, tembel ve yalan söylemek gibi değerlerin ve dağınık olma, vicdansız olma gibi kişilik özelliklerinin kendilerinde olmadığını, eğer bu özellikleri olsaydı

* Doktora Öğrencisi, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya/Türkiye, e-posta: ssylg.nrcn@icloud.com, ORCID: 0009 0001 9301 8466.

** Doç. Dr., Sakarya Üniversitesi, Sakarya/Türkiye, e-posta: ykeskin@sakarya.edu.tr, ORCID: 0000-0002-1072-6708.

aile ve arkadaşları ile aralarının kötü olacağını, kalplerinin kırılacağını ve üzüleceklerini ifade etmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Akademik başarı, değer, kişilik özelliği, öğrenci, sosyal bilgiler.

Abstract

In the study, the values and personality traits of eighth-grade students with high academic success; An attempt was made to identify them in terms of themselves, their parents, and teachers. The study was conducted with three students studying at the eighth-grade level with high academic achievement in a public secondary school in the Izmit district of Kocaeli province, three family members of these students, and four-course teachers. Data was obtained through semi-structured interview forms using a case study, one of the qualitative research methods. Descriptive analysis and qualitative content analysis were used to analyze the data. As a result of the analysis, students with high academic success; According to the statements of students, teachers, and parents, have values such as diligence, sensitivity, respect, love, and responsibility; According to the teacher's statements, he is self-expressive, perfectionist, self-confident, social and well-mannered; According to parents' statements, they were found to have modest and non-competitive personality traits. In addition, it was concluded that students with high academic success do not compromise on the values of respect, love, and personality traits such as empathy, modesty, and farsightedness. If they compromise on these values and personality traits; There will be changes such as failing in classes, losing confidence, and feeling bad; It has been stated that there will be changes in their environment such as leaving a negative impact on people and even if they are successful, they will not be viewed as successful. Students with high academic success, and unsuccessful students; Their actions such as unsuccessful environmental acquisition and not investing in their future; They stated that they had attitudes such as insensitivity, reluctance to learn, and skills such as not improving themselves. Students with high academic success; stated that they do not have values such as being merciless, disrespectful, irresponsible, lazy, and lying, and personality traits such as being disorganized and unscrupulous, and that if they had these characteristics, their relations with their family and friends would be bad, their hearts would be broken and they would be sad.

Keywords: Academic achievement, value, personality, student, social studies.

Giriş

İnsanoğlunun, içinde bulunduğu zamana uyum sürecinde toplumsal hayata dair gerekli özelliklere sahip olması zorunludur. Bu süreçte insanın sağlıklı ilerlemesi ancak başarılı olmasıyla mümkündür. Başarılı bireyler hayatın zorluklarını aşarken başarısız olanlar günlük doyumlarla yetinmekle kalır. Günümüzde önemi vurgulanan başarı; kişi için anlamlı amaçların, günlük yapılan programlarla adım adım yerine getirilmesidir (Baltaş, 1997).

Başarı ve akademik başarı eğitim öğretimde önemli görülmekte ve karşımıza çıkmaktadır. Akademik başarı, bireyin belirli bir program veya dersten ne derece başarılı olduğunu tespit etmek amacıyla notlandırma veya puanlama sistemi sonucunda meydana gelmektedir. Akademik başarı ders notlarının ortalaması, genel not ortalaması veya karne notlarının ortalaması olarak düşünülebilir (Arıcı, 2008). Eğitimde akademik başarı önemli olsa da temel amaç, donanımlı, kişilikli, ait olduğu toplumun değerlerini benimsemiş bireyleri yetiştirerek toplumun huzur ve refahına katkıda bulunmaktır. Bu amaç doğrultusunda ülkelerin mevcut eğitim politikaları aracılığıyla belirlediği hedefleri vardır. Bu hedefler eğitim sisteminde genel amaçlar olarak kabul edilirler. Hedeflenen insan modelinde olması gereken bütün özellikler, öğretim sürecinde ve tüm okul türlerinde dikkate alınarak yol göstermelidir (Güngör, 2000, s. 103). Hedeflenen insan modelinin sahip olması gereken özelliklerin başında içinde bulunduğu toplumun normlarıyla uyumlu değer ve kişilik özellikleri gelir. İnsanların tutum ve davranışlarını biçimlendirme, belirleme ve yönlendirmede değerlerin önemli rolü vardır. Grupların veya

bireylerin değerleri hakkında bilgi sahibi olmak, onların davranış ve tutumları hakkında bilgi edinmemize imkân vermektedir (Başaran, 1992).

Değer kavramı; bireylerin, çevresindeki kişiler ve kendileri için anlamlı buldukları davranışları üreten şemalardır. Örneğin bireyin yardım etme davranışı eğer bireyin kendisi ve başkaları için anlamlıysa, bu davranışı ortaya çıkaran şemanın ve yardım etme davranışının o kişi için bir değer olduğu ifade edilmiştir (Dökmen, 2004). Başka bir ifadeyle değerler, kişinin hangi durumda neye göre tepki vereceği konusunda o kişiyi yönlendiren hem bireysel hem toplumsal hayatın bir düzen içinde işlerliğini korumaya yarayan kabuller olarak görülebilir (Erdem, 2003). Dolayısıyla değer, bireyin çevresine ve çevrenin kendisine olan etkisine karşı tepkisini oluşturmasını sağlayan ve bireye yol gösteren bir mekanizmadır (Bulut, 2011). Değerler sınıflara ayrılırken kuramsal açıdan zorluklarla karşılaşabilmektedir. Değerlere yönelik farklı bir sınıflandırma ise kişisel değerler ve kurumsal değerler şeklindedir (Çavdar, 2009). Çalışkanlık, sorumluluk, doğruluk gibi değerler kişisel değerlerdendir.

Çalışkanlık, sorumluluk, doğruluk-dürüstlük, saygı gibi insani değerler ergen ve çocuk kişilik gelişiminde önemli yere sahiptir (Dilmaç, 2007). Bireysel ve toplumsal değerlere sahip olmayan çocuklar, kişilik gelişim süreçlerinde önemli sorunlarla karşılaşabilmektedirler. Bu dönemde çocukların sadece sosyal hayatlarının değil öğrenim hayatlarının da olumsuz etkilendiğine dair çalışmalar bulunmaktadır (Dilmaç ve Ekşi, 2007).

Çalışkanlığın kelime anlamı, “Çalışkan olma durumu, faaliyet” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2011). Bu durumda çalışkan bir bireye: “İşten kaçmayan ve çalışan kimse.” diyebiliriz. Çalışkanlık, davranış olarak hem eğitim hem de birey için önemli değerlerden biridir. Genellikle düzenli çalışan bireylerin hayatlarında ve mesleklerinde başarılı oldukları görülmektedir. Bu nedenle öğretmenler, çalışkanlık değerini öğrencilerine kazandırarak öğrencilerinin başarılı olmalarını isterler. Çalışkan insanların sadece iş ve eğitim hayatlarında değil sosyal hayatlarında da takdir edildikleri görülmektedir (Gökyay, 1973, s. 311).

Değerler içinde önemli bir diğer değer ise sorumluluk değeridir. Sorumluluk duygusu gelişmiş çocukların; özgür hareket edebildiği, kendi net kararlarını kendilerinin verdiği, güvenli, davranışlarının sonuçlarına katlanabilen ve kendi ihtiyaçlarını diğer bireyleri ezmeden karşılayabilen insanlar olduğu görülmektedir (Karaköse, 2010). Sorumluluk duygusunun oluşması için çocuğa; cinsiyetine, yaşına, becerisine uygun sorumlulukların küçük yaşlardan itibaren verilerek çocuğun güven duygusunun sağlanmasına çalışılmalıdır. Eğitimin en önemli sorunlarından biri sorumluluk farkındalığının oluşturulmasıdır (Özerbaş ve Gündüz, 2014).

Doğruluk; düşüncede, dilde, niyette, eylemlerde, iradede, azimde tutarlılık demektir. Doğruluk mükemmeliyetin temelidir. Diğer bir ifadeyle doğruluk, kalbin saf hali, kişinin söz ve davranışlarında adaleti gözetmesidir (Sineren, 2018). Doğruluk; bireyin, başkalarına verilen cevaplarla, kendisine verdiği cevapların uyumudur. Bir başka deyişle içsel dünya ile dış dünya arasındaki yanıtısal koordinasyondur (Karatekin, 2013).

Bazı araştırmacılar, bireylerin iş ve eğitim hayatında başarılı olabilmeleri için, bilişsel becerilerine ek olarak bazı kişilik özelliklerine de sahip olmaları gerektiğini iddia etmişlerdir. Bu anlamda, öğrencilerin akademik başarıları ile kişilik özelliklerinin ilişkili olduğuna dair, son dönemlerde yabancı yazında bazı çalışmalar dikkat çekmektedir (Poropat, 2009; Laidra, vd., 2007; Chamorro-Premuzic ve Furnham, 2003a).

Öğrencinin zihinsel, fiziksel, duygusal olgunluğu ve kaygı, uyum, motivasyon düzeyi ile kişilik özellikleri, bireyin başarısını etkileyen ve kendisiyle ilgili olan

faktörlerdendir. Kişilik, bireyi diğerlerinden farklı kılan ve kişinin kendine özgü davranışlarının bütünüdür (Cüceloğlu, 1996; Morgan, 1986; Köknel, 1985). Başarılı olmak ile kişilik özellikleri arasında bir ilişkinin var olup olmadığı farklı açılardan incelenmektedir. Başarılı kişilerin genellikle; sorumluluk alabilen, zamanı iyi kullanan, gözlemeyi, dinlemeyi bilen, başarılarıyla övünen, başarısızlık karşısında bıkmadan çalışmaya devam eden, başarısızlık sebeplerini dışta değil kendi içinde arayan ve kararlı bireyler oldukları belirtilmektedir (Köse, 1998; Baltas, 1997; Davaslıgil, 1990). Akademik başarı veya başarısızlık boyutunda düşünülürse, akademik başarı yüksek öğrencilerin; sosyal, kolay uyum sağlayan, neşeli ve mantıklı hareket eden kişiler olduğu, başarısız öğrencilerin ise; uyumsuz, kötümser, öfkeli ve içe kapanık oldukları ifade edilmektedir (Özben,1996, Saral, 1993). Bu durumda, eğitim öğretimin genel amaçları düşünüldüğünde akademik başarı yüksek, donanımlı bireyler yetiştirebilmek, öğrencilerin başarılı olabilmeleri için gerekli özellikleri desteklemek ve bu özelliklerin eğitim sürecinde edinilmesini sağlamak gerekmektedir. Öğrencilerin, akademik başarılarını etkileyen çeşitli faktörlerin yanında sahip olmaları gereken değerler ve kişilik özellikleri vardır. Öncelikle, bu değer ve kişilik özelliklerinin neler olduğunun açıkça ortaya çıkarılabilmesi, gerçekte işe yarayan ve başarılı olmak için gerekli özellikler konusunda daha gerçekçi rol model olabileceği düşünülerek akademik başarı yüksek öğrencilerle çalışılmıştır. Dolayısıyla yetişecek yeni nesillerin; akademik açıdan başarılı olabilmelerini destekleyecek değer ve kişilik özelliklerinin neler olduğu konusunda yapılacak çalışmalara ve öğrencilere yol gösterici bir çalışma olması nedeniyle katkı sağlanacağı düşünülmektedir. Ayrıca yapılan çalışma, akademik başarı yüksek bireylerin sahip oldukları değer ve kişilik özelliklerine dair alan yazına katkıda bulunulacağı sebebiyle önemli olduğu düşünülmektedir.

Araştırmada, akademik açıdan başarılı ortaokul sekizinci sınıf öğrencilerinin sahip oldukları değerlerin ve kişilik özelliklerinin kendilerinin, yakın çevrelerinden aile bireylerinin ve uzak çevrelerinden öğretmenlerinin görüşlerine başvurularak tespiti amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Akademik başarıları yüksek ortaokul 8. sınıf öğrencileri, ebeveynleri ve öğretmenlerine göre başarılı öğrencilerin sahip oldukları değerler ve kişilik özellikleri nelerdir?
2. Akademik başarıları yüksek ortaokul 8. sınıf öğrencileri nelerden taviz vermemektedir ve taviz verdiklerinde ne olacağını düşünmektedirler?
3. Akademik başarıları yüksek ortaokul 8. sınıf öğrencilerine göre başarısız öğrencilerin özellikleri nelerdir?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Akademik açıdan başarılı ortaokul sekizinci sınıf öğrencilerinin sahip oldukları değerlerin ve kişilik özelliklerinin kendileri, yakın çevrelerinden aile bireyleri ve uzak çevrelerinden öğretmenlerinin görüşlerine başvurularak tespitinin amaçlandığı araştırmada nitel araştırma yaklaşımı benimsenmiştir. Araştırma deseni olarak, nitel araştırma yaklaşımlarından durum çalışması (örnek olay) deseni kullanılmıştır. Örnek olay, durum ve olgu arasındaki sınırların kesin hatlarıyla belli olmadığı ve güncel bir durumu kendi gerçek yaşam çevresinde inceleyen bir yöntemdir (Yin, 2003, s. 13).

Çalışma Grubu

Araştırmanın katılımcıları; Kocaeli İli İzmit İlçesinde bir devlet ortaokulunda 8. sınıf düzeyinde öğrenim gören üç öğrenci, bu öğrencilerin üç aile bireyi (iki anne, bir baba) ve dört ders öğretmenidir.

Araştırmada yer alan katılımcılar, amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Orta sosyo-ekonomik düzeyde bir okul ve akademik başarısı yüksek bir sınıf seçilmiştir. Araştırmanın amacı ve alt problemleri doğrultusunda araştırmacı tarafından oluşturulan; öğrencilerin akademik başarı sıralamalarının yüksek olması, aile bireylerinin öğrencilerle iletişim halinde ve öğrenciyi iyi tanıyor olması ve ders öğretmenlerinin akademik başarıyı etkileyen ana branş öğretmenleri arasından olmaları ve öğrenci gözlemlerinin, iletişimlerinin iyi olması şeklindeki kriterlere göre katılımcılar belirlenmiştir. Araştırmacı, belirlediği kriterleri karşılayan, araştırmacının görev yaptığı ortaokuldaki sekizinci sınıflar arasında yapılan akademik seviye sınavından en başarılı ilk üç öğrenciyi, bu öğrencileri en iyi tanıyan öğrencilerin her birinin bir ebeveyni ve dört ders öğretmenini belirleyip, daha sonra araştırma kapsamına almıştır. Öğrenciler, ders öğretmenlerinin de fikirleri alınarak belirlenmiştir. Kişisel bilgilerin korunması amacıyla araştırmaya katılan her bir öğrenciye, aile bireyine ve öğretmene bir kod isim verilmiştir. Öğrencilerin, ailelerin ve öğretmenlerin kod isimleri, yarı yapılandırılmış görüşmelerden yapılan doğrudan alıntılarda kullanılmıştır. Çalışma grubunda yer alan bireylere ait kişisel bilgiler Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Çalışma Grubuna Ait Kişisel Bilgiler*

Öğrenci		Ebeveyn				Öğretmen**					
Kod	C. K. Say.	Anne Mes.	Baba Mes.	Kod	Yak. Dur.	Yaş	Eğitim	Kod	C.	Yaş	Branş
Ö1E	E 3	Ev hanım 1	Serb. mes.	EA	Baba	49	Ortaokul	Ö1	K	31	İngilizce
Ö2T	K 2	Öğretmen	Öğretmen	TA	Anne	37	Üniversite	Ö2	K	38	Matematik
Ö3Y	K 2	Ev hanım 1	Esnaf	YA	Anne	42	Lise	Ö3	E	37	DKAB
								Ö4	K	37	Türkçe

* Tablo boyutunun büyük olması nedeniyle belirli yerlerde kısaltmalar kullanılmıştır. Bunlar; C.=Cinsiyet, Mes. =Meslek, K. Say. =Kardeş Sayısı, Yak. Dur. =Yakınlık Durumu

** Buradaki tüm öğretmenler ilgili sınıf ve öğrencilerin derslerine girmekte olup, Ö4 ayrıca sınıfın rehber öğretmenidir.

Veri Toplama Araçları

Veri toplama yöntemi ya da yöntemleri, araştırmanın başında belirlenen alt problemler dikkate alınarak saptanır. Böylece araştırmacı, veri toplama sürecinde amacından uzaklaşmaz (Gray, 2004; Yıldırım ve Şimşek, 2008). Nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması (örnek olay) deseni ile yürütülen bu çalışmada, veri toplama aracı olarak kişisel bilgi formu ve görüşme tekniği kullanılmıştır. Kişisel bilgi formları katılımcıların kişisel bilgilerine yönelik öğrenciler, öğretmenler ve aileler için farklı formlar şeklinde araştırmacı tarafından geliştirilmiştir.

Görüşme tekniği ise yarı yapılandırılmış görüşme formları yardımıyla yapılmıştır. Bu kapsamda çalışma grubundaki üç öğrenci, öğrencilerin üç aile bireyi (iki anne, bir

baba) ve dört ders öğretmeni ile bu öğrencilerin sahip oldukları değerlere ve kişilik özelliklerine yönelik yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Çalışma amacına yönelik, araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme soruları içerik, dil ve anlatım bakımından iki uzman görüşüne başvurulmuştur. Görüşme soruları gelen dönütler değerlendirilerek tekrar düzenlenmiştir. Öncelikle, düzenlenmiş halleri ile yarı yapılandırılmış görüşme formları iki öğrenci ve bir öğretmene uygulanmıştır. Yapılan bu pilot uygulamada görülen sorunlara göre tekrar düzenleme yapılmıştır. Bir uzmanın görüşü doğrultusunda formlara son halleri verilmiştir. Görüşmeler esnasında dijital ses kayıt cihazı kullanılmış, yapılan görüşmeler her katılımcı için ayrı ayrı ses dosyası şeklinde kaydedilmiştir.

Veri Analizi

Nitel araştırmalarda verilerin analizi ve yorumlanması aşaması çok önemlidir. McMillan (2004: 273)'a göre bu aşamada belgeler ve alan notları düzenlenmeli, yazılı duruma getirilmeli, kodlanmalı, özetlenmeli, yorumlanmalıdır. Araştırmada, bütün veriler kodlanarak kod listesi yapılmıştır. Yapılan kodlardan hareket ederek, başarılı sekizinci sınıf öğrencilerinin sahip oldukları değerler ve kişilik özelliklerine yönelik fikirler doğrultusunda temalar tespit edilmiştir. Bu çalışmada, veriler analiz edilirken Yıldırım ve Şimşek (2008) tarafında önerilen basamaklar kullanılmıştır.

Verilerin Kodlanması: Araştırma çerçevesinde, yarı yapılandırılmış görüşmelerden toplanan veriler kodlanırken verilerden çıkarılan kavramlara göre kodlama şekli tercih edilmiştir. Araştırmacılar, direkt eldeki bilgilerden hareket ederek kodları meydana getirmişlerdir.

Temaların Bulunması: Bilgilerin kodlamasının yapılması ve bu kodlar doğrultusunda sınıflandırılmasından sonraki aşamada kodlardan hareketle eldeki bilgileri genel seviyede açıklayan ve bu kodları belli başlıklarda toplayan temalar oluşturulmalıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu çalışmada temalar belirlenirken tümevarımsal yaklaşımla kodlar dikkatli bir şekilde incelenmiştir. Bu kısımda veri grubunun ve yapılan temaların kontrolü için üç araştırmacının dışında iki alan uzmanından yardım alınmıştır.

Verilerin Kodlara Göre Düzenlenmesi ve Tanımlanması: Bu aşamada araştırmacı, meydana getirdiği sisteme göre topladığı bilgileri düzenleyerek bazı olgulara göre tanımlama yapmaya uğraşır. Başka bir ifadeyle eldeki bilgileri okurun algılayabileceği bir anlatımla anlatır, açıklar, tanımlar ve ortaya koyar (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Araştırmacılar, elde ettiği verileri okurun anlayabileceği şekilde tablo ve şekillerden yararlanarak açıklamaya çalışmıştır.

Elde Edilen Bulguların Yorumlanması: Ayrıntılı bir biçimde betimlenen ve ortaya konan bulguların yorumu ve bazı sonuçlara varılması son kısımda olmaktadır. Araştırmayı yapan kişinin yorumu, nitel araştırmalardaki verilerin izah edilmesinde ve anlam kazandırılmasında önemlidir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Araştırmacılar, katılımcılardan elde edilen bulgular ve bulguların karşılaştırılmasından elde edilen veriler doğrultusunda sebep-sonuç bağları oluşturarak yorumlara ulaşmış ve bunu bulgular bölümünün sonunda belirtmişlerdir.

Geçerlik, Güvenirlik ve Etik

İnandırıcılık (iç geçerlik): Yapılan bir araştırmanın alanyazına olan katkısının yanı sıra bilimsel açıdan kabul görmesi için çalışmanın süreç ve sonuç bakımından açık, kendi içinde tutarlı ve farklı araştırmacılar tarafından onaylanabilir olmasını gerektirir. Nitel

çalışmalarda inandırıcılığı yükseltmek adına bazı stratejilerin kullanılmasına gerek duyulur. Uzun süreli etkileşim, derinlik merkezli veri toplama, çeşitleme, uzman incelemesi ve katılımcı teyidi gibi stratejiler bu stratejilerdendir (Lincoln ve Guba, 1985'ten aktaran Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 277).

Aktarılabilirlik (dış geçerlik): Araştırmada elde edilen sonuçların benzer durum ve ortamlar için de genellenebilir olmasıdır (Lincoln ve Guba, 1985'ten aktaran Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 271). Erlandson ve diğerleri (1993) elde edilen sonuçların dış geçerliğinin arttırılması adına ayrıntılı betimleme ve amaçlı örnekleme olmak üzere iki yöntemden bahsetmişlerdir (aktaran Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 272).

Tutarlık (iç güvenilirlik): Nitel çalışmaların doğası gereği olay ve olgular farklılık gösterir. Dolayısıyla araştırmanın iç güvenilirliği, değişkenliği çalışmanın bulgularına tutarlı olarak yansıtmayı kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 283).

Teyit edilebilirlik (dış güvenilirlik): Bir araştırmacının bu anlamda alacağı en önemli tedbir, yaptığı çalışma süreçlerini detaylı açıklaması buna ilave olarak kendi konumu ve veriler konusunda yaptığı yaklaşımla ilgili de detaylı bilgi vermesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 275).

Çalışmada kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formları geliştirilirken pilot uygulama öncesi iki uzmanın, sonrasında ise farklı bir uzmanın görüşü alınarak görüşme formlarına son şekli verilmiştir. Toplanan bulguların gerçek olmasına ve benzer ortamlarda elde edilen sonuçların geçerli olmasına dikkat edilmiştir. Ayrıca verilerin nesnel bir tutumla elde edildiğine ve sonuçların nesnel bir şekilde iletildiğine yönelik deliller sunulmaya çalışılmıştır. Çalışmayı inceleyecek kişilerin var olan ortama benzer ortamlara ve süreçlere yönelik bir algı oluşturmaları, yapacakları işlere çok daha bilinçli ve tecrübeli bakabilmeleri için bilgilerin elde edilmesi ve analizi derinlemesine ifade edilmiştir.

Teyit edilebilirliği (dış geçerlik) sağlamak amacıyla ayrıntılı betimleme yapılmış ve verilerle ilgili kodlara ve temalara ilişkin söylem örneklerine yer verilmiştir. Bunun yanı sıra tutarlığın sağlanması için (iç güvenilirlik) veri analiz sürecinde üç araştırmacı; zaman zaman bir araya gelmiş, ulaşılan kod ve temalar hakkında fikir alışverişinde bulunmuştur. Bu süreçte anlaşmazlığa düşülen noktalarda farklı uzmanlardan görüş alınması yoluna gidilmiştir. Ayrıca yapılan analizlerin güvenilirliği için Miles ve Huberman (1994) tarafından önerilen güvenilirlik formülü ($\text{Güvenirlik} = \frac{\text{Görüş birliği}}{(\text{Görüş birliği} + \text{Görüş ayrılığı}) \times 100}$) kullanılmıştır. Hesaplama sonrasında %89 gibi yüksek bir oran elde edilmiştir. Elde edilen bu oran, veri analizinin güvenilirliğinin sağlandığını göstermektedir.

Bu araştırma için bir devlet üniversitesinin sosyal ve beşerî bilimler yayın etiği kurulundan etik izin ve il milli eğitim müdürlüğünden uygulama izni alınmıştır.

Etik Kurul İzin Bilgileri

Yapılan bu çalışmada "Sakarya Üniversitesi Bilim Etiği Kılavuzu" kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur.

Etik Değerlendirmeyi Yapan Kurul Adı: Sakarya Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu

Etik Değerlendirme Kararının Tarihi: 08.04.2020

Etik Değerlendirme Belgesi Sayı Numarası: 61923333/050.99/

Bulgular

Birinci alt problem doğrultusunda, çalışma grubunda yer alan başarılı öğrencilerin, velilerinin ve öğretmenlerinin başarılı öğrencilerin sahip oldukları değerler ve kişilik özelliklerine ilişkin söylemlerinin incelenmesi sonucu ulaşılan tema ve bu temalar altındaki betimlemeleri, Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Başarılı Öğrencilerde Bulunması Gereken Değerler ve Kişilik Özellikleri

	Değer ve Kişilik özelliği	Davranış
Öğrenci	<ul style="list-style-type: none"> • Çalışkan • Duyarlı (çevreye, arkadaşlarının sorunlarına, toplumsal olaylara) 	<ul style="list-style-type: none"> • Derslere karşı ilgi gösterir • Derslere katılır
Öğretmen	<ul style="list-style-type: none"> • Saygılı (ailesine, arkadaşlarına, öğretmenlerine) 	<ul style="list-style-type: none"> • Dersleri sever • Hayata olumlu bakar
Veli	<ul style="list-style-type: none"> • Sevgi (öğretmen, arkadaş, hayvan, aile) • Sorumluluk sahibi 	<ul style="list-style-type: none"> • Kolay güdülenir • Okula ve derslere değer verir • Ödevlerini yapar • Öğrenmek için çaba gösterir
Öğretmen veli	<ul style="list-style-type: none"> • Duyarlı (engellilere, dini-manevi unsurlara, kültürel mirasa) • Saygılı (engellilere) • Sevgi (okul) 	<ul style="list-style-type: none"> • Projelerde yer alır • Sık tekrar yapar • Ulaşılabilir hedefler koyar
Öğrenci	<ul style="list-style-type: none"> • Cömert • Dürüst • Güvenilir • Hoşgörülü • Paylaşımçı • Yardımlaşır 	<ul style="list-style-type: none"> • Bencil davranmaz • Cimri olmaz • Dedikodu yapmaz • İyi ahlaklı olur • Kaba davranmaz • Kendine hep bir şeyler katar • Kendini geliştirir • Sözünde durur
Öğretmen	<ul style="list-style-type: none"> • Arkadaş canlısı • Diksiyonu düzgün • Düzenli • Edepli/ölçülü olmak • Esprili • İkna edici • Kendini ifade edebilen • Kendini tanıyan • Mükemmeliyetçi • Özgüveni yüksek • Sosyal • Söz dinleyen • Terbiyeli • Yumuşak huylu 	<ul style="list-style-type: none"> • Ağırbaşlı davranır • Hakkını arar • Kendi doğrularının arkasında durur • Kendini doğru ifade eder • Olgun davranır • Sanata karşı ilgili duyar • Sır saklar • Yerine göre davranır

Veli	<ul style="list-style-type: none"> • Aile birliğine önem veren • Kanaatkâr/Açgözlü olmayan • Mütevazı • Rekabetçi olmayan • Saygılı (farklılıklara, dini değerlere, yaşlılara, milli değerlere, sanata, özel yaşama) • Sevgi (Atatürk, peygamber, spor, kitap) 	<ul style="list-style-type: none"> • Aile ile görev paylaşımı yapar • Aile kurallarına uyar • Ailenin ekonomik şartlarını zorlamaz • Ailenin tecrübelerinden yararlanır • Ailesi ile yakın ilişki kurar, vakit geçirir • Ailesine güvenir • Anne babasına bağlıdır • Anne babasını örnek alır • Başına buyruk hareket etmez • Çalışma ortamlarını gözlemler • Gereksiz şeylere vakit harcamaz • İç huzurunu sağlar • İsteklerini kontrol eder • Kitap okur • Olayları önem sırasına koyabilir • Sevdiklerine, ailesine değer verir • Teknolojiyi doğru kullanır • Var olanla yetinir • Yapılacak şeylere faydacı gözle bakar • Yaşam kalitesini arttırır • Zor zamanlarda aileye destek olur
-------------	--	---

Tablo 2' de görüldüğü üzere, çalışma grubundaki akademik başarısı yüksek öğrenciler, veliler ve öğretmenlerin başarılı öğrencilerin sahip olduğu değerler ve kişilik özelliklerine yönelik söylemleri; değer ve kişilik özelliği ile davranış temaları altında toplanmaktadır.

Değer ve kişilik özelliği temasına bakıldığında öğrenci, veli ve öğretmenlerin ortak olarak ve ayrı ayrı belirttikleri değer ve kişilik özellikleri ile davranışların bulunduğu görülmektedir. Her üç grupta ortak olarak ifade edilen değer ve kişilik özellikleri teması altında çalışkanlık, duyarlılık, saygı, sevgi ve sorumluluk sahibi olmak gibi üst değerler yer almaktadır.

Değer ve kişilik özelliği teması altında veli ve öğretmenlerin söylemleri incelendiğinde ortak ifade edilen değer ve kişilik özellikleri teması altında duyarlı, saygılı ve sevgi gibi üst değerler ifade edilmiştir. Dolayısıyla öğrenci, öğretmen ve velilerin ortak ifadelerinde akademik başarısı yüksek öğrencilerin üst değerlere sahip oldukları vurgulanmaktadır.

Değer ve Kişilik özelliği teması altında sadece öğrenci söylemlerinde yer alan cömert, dürüst, güvenilir, hoşgörülü, paylaşımcı, yardımlaşır gibi üst değerlerin öne çıktığı, bu değerlerin daha çok akademik başarısı yüksek öğrencilerin çevreleriyle ilişkilerine yönelik olduğu ve çevreleri tarafından algılandıkları kişilik özellikleri belirtilmiştir.

Değer ve kişilik özelliği teması altında sadece öğretmenlerin söylemlerinde yer alan edepli/ölçülü olma dışında ifade edilen arkadaş canlısı olma, diksiyonu düzgün, esprili, ikna edici olma, kendini ifade edebilme, kendini tanıma, sosyal olma, terbiyeli gibi özelliklerin akademik başarısı yüksek öğrencilerin kişilik özelliklerinin sosyal yönlerini vurgularken; düzenli, mükemmeliyetçi, özgüveni yüksek, söz dinleyen gibi kişilik özelliklerinin akademik başarısını destekleyen yönleri vurgulanmıştır.

Değer ve kişilik özelliği teması altında sadece velilerin söylemlerinde saygılı ve sevgi üst değerleri ve bu değerlerin alt değerleri ifade edilmiştir.

Davranış teması altında öğrenci, veli ve öğretmen söylemleri incelendiğinde akademik başarısı yüksek öğrencilere dair her üç grupta ortak olan ve ortak olmayan davranış biçimlerinin belirtildiği görülmektedir. Öğrenci, veli ve öğretmen söylemlerinde ortak ifade edilen derslere karşı ilgi gösterir, derslere katılır, ödevlerini yapar, dersleri sever, okula ve derslere değer verir, ödevlerini yapar gibi davranış özellikleri, akademik başarısı yüksek öğrencilerin derslere karşı olumlu tutum gösterdiklerini ifade etmektedir.

Davranış teması altında, sadece öğrenci söylemlerinde ifade edilen; bencil davranmaz, dedikodu yapmaz, kaba davranmaz gibi özellikler, akademik başarısı yüksek öğrencilerin davranışlarını şekillendirirken kendisi dışındaki bireyleri önemseydiğini göstermektedir.

Davranış teması altında sadece öğretmenlerin söylemlerinde ifade edilen hakkını arar, kendi doğrularının arkasında durur, olgun davranır, sır saklar, yerine göre davranır şeklindeki özellikler, akademik başarısı yüksek öğrencilerin davranışlarında belirgin bir duruş sergilediği şeklinde yorumlanabilir.

Davranış teması altında sadece velilerin söylemlerinde yer alan aile ile görev paylaşımı yapar, aile kurallarına uyar, ailenin ekonomik şartlarını zorlamaz, zor zamanlarda aileye destek olur gibi davranış şekilleri başarılı öğrencilerin aile birliğine önem verdiğini göstermektedir.

Ayrıca velilerin diğer söylemlerindeki kitap okur, teknolojiyi doğru kullanır ifadeleri başarılı öğrencilerin kişiliklerini geliştirmeye yönelik davranışları olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Aşağıda farklı öğrenci, öğretmen ve velilerin tema ve alt temalara uygun söylemlerinden örnekler verilmiştir:

Değerler alt temasına yönelik öğrenci, veli ve öğretmen söylemleri: “Başarılı arkadaşlarım sosyaldir genellikle. Çalışkanlar hepsi, disiplinliler, çevreye karşı duyarlılar. Meselâ ben spor yapıyorum. (Ö2T) Başarılı arkadaşlarımın en belirgin kişilik özellikleri; saygılı, çevrelerine duyarlı, her şeyi zamanında yapmaları. (Ö3Y) Ö1E, büyüklere saygılı olması, hasta ve engellilere ayrı bir saygısı var. Çok Atatürkçü bir çocuk hem Atatürk’e hem peygamberine hem dinine hem milletine çok bağlı bir çocuk. Çok ders çalışıyor, kitap okur. Sanata saygılıdır, boş vakitlerinde resim yapar, dini günlere saygılıdır orucunu tutar, dini sohbetlerimiz çok olur, Peygamber Efendimiz hakkında. (AE) Ö2T, sorumluluk sahibi olması, ailesine güvenmesi, başına buyruk hareket etmemesi, kendi durumunu fark etmesi; yaşının küçük olduğunu, tecrübelerinin yetersiz olduğunu bilip büyüklerinin yönlendirmesine göre davranması. Anne babaya saygılıdır, dini günlere

saygılıdır, engellilere saygılıdır, kültüre saygılıdır, sanatsever, Türk bayrağına, İstiklâl Marşı'na saygılıdır, farklılıklara saygılıdır, öğretmenlerine saygılıdır. Özel yaşamın gizliliğine saygılıdır, bu konuda çok hassastır. (AT) Ö3Y, sorumluluk sahibi, ailesine düşkün mayası temiz derler ya öyle bir çocuk. (AY) Ö2T, manevi değerlerine de saygılıdır. (Ö1) Ö3Y, çok saygılı, dürüst, sıkıntılara karşı duyarlı, alçak gönüllü, terbiyeli, bütün sorumluluklarını yerine getirebiliyor, bilinçli bir kız, bağımsızlığına özen gösterir, temizdir. (Ö2) Ö1E sessiz, sakin, büyüklerine saygılı, davranışlarında daha ölçülüdür, güzel ahlaklıdır. Ö2T Sorumluluk sahibi olması, bir şeyde eksik olduğu zaman içi rahat etmez, tamamlamaya çalışır, Çok fazla güdülenmiş bir öğrencidir. Çevresine karşı duyarlıdır. (Ö3) Ö1E kitap okumayı çok sevmesi, güdülenmiş olması, kitaplarla iç içe olması örnek gösterilebilir. Kişilik özelliği olarak saygılı, kendini yerinde ve zamanında ifade edebilen bir çocuktur, okula saygılı olması, öğretmenlere saygılı olması, çevresindeki insanları gereken önemi ve saygıyı gösteren bir çocuk olması başarısını daha değerli kılar benim gözümde. Ö3Y anne babaya saygılı, engellilere saygılı, çünkü sınıflarında engelli bir öğrenci vardı ve ona karşı iyi davranıyordu. Sorumluluk sahibi, elindeki ile yetinir. (Ö4)''

Kişilik Özelliği alt temasına yönelik öğrenci, veli ve öğretmen söylemleri: "Herkes de empati yeteneği olmalı bence, insanların kadın erkek eşitliğine de inanması lazım. (Ö1E) Mutlaka ekstra şeylerle uğraşınlar sadece derslerle değil yani spor, resim olabilir. (Ö2T) Önce inansınlar bence başarmanın yarısı inanmaktır. Yapacağım diye bir hedef koymaları gerekiyor ki onu yapacaklarına inansınlar. (Ö3Y) Ben kendi çocuğumla bir başkasının çocuğunu kıyaslamam, tavsiye olarak saygılı olması, derslerine çok çalışması, fazla arkadaş çevresinin olmaması. (AE) Sorumluluk sahibi olması, yapılması gereken şeyleri yaptığı için başarılı olur. Gereksiz şeylere çok zaman harcamaz, zamanını boş yere harcamaz, dinlendiği zaman, boş vaktini değerlendirdiği zaman bile işe yarar şeylerle uğraşır ya piyano çalar ya resim yapar öyle dinlenir, boş vaktinde bile bir şeyler üretir sürekli. Rekabetçidir. Hedefini belirlemek, geri kalmayı veya başarısızlığı hazmetmemeleri, Ö2T telefon istemedi, bazen haberleşmek gerekiyor nerede olduğunu anlayabilmek için ama telefon vaktini alır endişesiyle aldırmadı. (AT) Arkadaş konusunda seçici davranır, derslerini olumsuz etkileyecek bir durum olduğunda buna izin vermiyor gerektiğinde düğüne ya da babaannesine gitmiyor dersim var diyor. (AY) Ö2T'nin çalışkanlığı, cesaretli olması, güvenilir olması, iyi niyetli olması, azimli olması, sorun yaratan, beni yoran bir öğrenci değil, bir kere söylediğimde algılayabiliyor, karşında büyük bir insan varmış gibi iletişim kurabiliyorum iletişimde önemli, yaptığın espriyi de anlayabiliyor. (Ö1) Ö1E çok sosyal, iletişimi mükemmel, Ö2T, sorumluluk sahibi. Çünkü sınıfın en başarılı öğrencisi. Ö3Y, çok terbiyeli bir çocuk, o yüzden yanında birçok arkadaşı var yani arkadaşlarını kızdırmıyor, üzmüyor, vurmuyor, küfredmiyor, çocuklarda onu tercih ediyor mesela sıır vermek istediklerinde Ö3Y'yi tercih ediyorlar, erkek öğrenciler onu sırdaş olarak kabul ediyor. (Ö2) Ö1E; öğretmenine karşı saygısını koruyarak, hak verdiğini söyleyerek kendi doğrularını dile getirir, kendi hakkını arayabilen bir öğrencidir. Susması gereken yeri bilmesini, davranışlarında ölçülü olmasını, yumuşak huylu olmasını, ilim sahibi olmasını, sorumluluklarını bilmesini, başarılı olmak için gayret etmesini örnek gösterebilirim. (Ö3) Ö2T'nin çalışkan olmasını, mükemmeliyetçi olmasını, her şeyi sonuna kadar öğrenme, sonuna kadar sorarak olaylara, konulara bilimsel yönden bakması, sorgulama özelliğini örnek olarak gösterebilirim. Ö3Y; çalışkan, güdülenmiş bir öğrenci, başarılı olmaya istekli ve elinden gelen gayreti gösteriyor, kendi özelliklerinin farkında, kendini tanıyor, beni anlaması, pozitif enerji vermesi ve sorumluluklarını zamanında yerine getirmesi iyi ki benim öğrencim dedirtir. (Ö4)''

İkinci alt problem doğrultusunda, çalışma grubunda yer alan başarılı öğrencilerin taviz vermedikleri konulara ve taviz verirlerse karşılaşılabilecekleri durumlara ilişkin söylemlerinin incelenmesi sonrasında ulaşılan tema ve bu temalar altındaki betimlemeleri Tablo 3'te verilmiştir:

Tablo 3. Başarılı Öğrencilerin Taviz Vermedikleri Özellikler ve Taviz Verildiği Zaman Oluşan Durum

Değerler	Kişilik Özellikleri	Davranışlar
SEVGİ		<ul style="list-style-type: none"> Ahlaklı olmak
<ul style="list-style-type: none"> Aile sevgisi Arkadaş sevgisi Hayvan sevgisi 	<ul style="list-style-type: none"> Açık sözlü olmak Alçak gönüllü olmak (mütevazi) Empati becerisi İleri görüşlü olmak İnsanlarla iyi geçinmek (uyumluluk) Sır saklamak 	<ul style="list-style-type: none"> Başarı getiren şeyler yapmak Başarılı olmak Düzgün davranmak Düzgün konuşmak Farklı şeyler yapmak İnsanlar tarafından sevilme İyi iletişim kurmak
SAYGI		
<ul style="list-style-type: none"> Anne-babaya saygı Bencil olmama Çalışkanlık Dürüst olma Edepli olma Güvenilir olma Sabırlı olma 		
Taviz Verirlerse Ne Olur?		
Tema	Kod	
<ul style="list-style-type: none"> Kendilerindeki Değişim Çevrenin Tepkisi 	<ul style="list-style-type: none"> Bencil olma Derslerinde başarısız olma Güvenilirliğini kaybetme Kendini kötü hissetme Pes etme Yalnız kalma Ahlaklı olmazsa sevimsiz görünür Arkadaşları azalır İnsanlar üzerinde olumsuz etki bırakır İnsanlar, başarılı olursa bile başarılı gözüyle bakılmaz Sevilmez 	

Tablo 3'te görüldüğü üzere, başarılı öğrencilerin başarılı olmalarını sağlayan ve taviz vermeyecekleri konular ile ilgili söylemleri değerler, kişilik özellikleri ve davranışlar ana temalarıyla ifade edilmiştir. Başarılı öğrenciler, sahip oldukları değerlerden, davranışlardan ve kişilik özelliklerinden vazgeçerlerse veya bu özellikleri olmaz ise nelerin değişeceği ile ilgili söylemleri; kendilerindeki değişim ve çevrenin tepkisi temaları altında toplanmaktadır.

Değerler teması altında ifade edilen sevgi ve saygı üst değerlerinin öne çıktığı görülmektedir. Başarılı öğrencilerin bu üst değerlere sahip olduğu ayrıca alt değerlerden aile sevgisi, anne-babaya saygı gibi ifadeler başarılı öğrencilerin aile kavramına önem verdiği şeklinde yorumlanabilir.

Kişilik özelliği teması altında ifade edilen alçak gönüllü olmak, empati becerisi, insanlarla iyi geçinmek ve sır saklamak gibi özellikleri başarılı öğrencilerin çevreleriyle uyumlu kişilik özelliklerine sahip oldukları şeklinde yorumlanabilir.

Davranışlar teması altında ifade edilen başarı getiren şeyler yapmak, başarılı olmak şeklindeki söylemlerin öğrencilerin akademik başarılarını destekleyen özellikleri olduğu söylenebilir. Ayrıca ahlaklı olmak, düzgün davranmak, insanlar tarafından sevilme gibi davranışlarından vaz geçmek istememeleri başarılı öğrencilerin çevreleri ile olan ilişkilerini ve çevrelerinden aldıkları dönütleri önemsedikleri şeklinde yorumlanabilir.

Başarılı öğrencilerin sahip oldukları özelliklerden taviz vermeleri durumunda kendilerindeki değişim teması altında ifade edilen derslerinde başarısız olma, pes etme gibi başarılarını olumsuz etkileyecek durumların olacağını düşündükleri görülmektedir. Güvenilirliğini kaybetme, yalnız kalma şeklindeki değişimler ise çevreleri ile olan ilişkilerinin bozulabileceğini düşündüklerini göstermektedir. Çevrenin tepkisi teması altında ifade edilen arkadaşları azalır, insanlar üzerinde olumsuz etki bırakır, sevilmez gibi değişimlerin başarılı öğrencilerin çevreleriyle ilişkilerini olumsuz etkileyeceğini, başarılı olursa bile başarılı gözüyle bakılmaz şeklindeki değişimin ise başarılı olmalarının çevrelerinin gözünde anlamsızlaşacağını düşündükleri şeklinde yorumlanabilir.

Bu kişisel ve çevresel değişim söylemleri, akademik başarıları yüksek öğrencilerin, iç ve dış denetim geliştirdiklerini göstermektedir. Aşağıda üç tema altındaki öğrenci söylemlerinden örnekler verilmiştir:

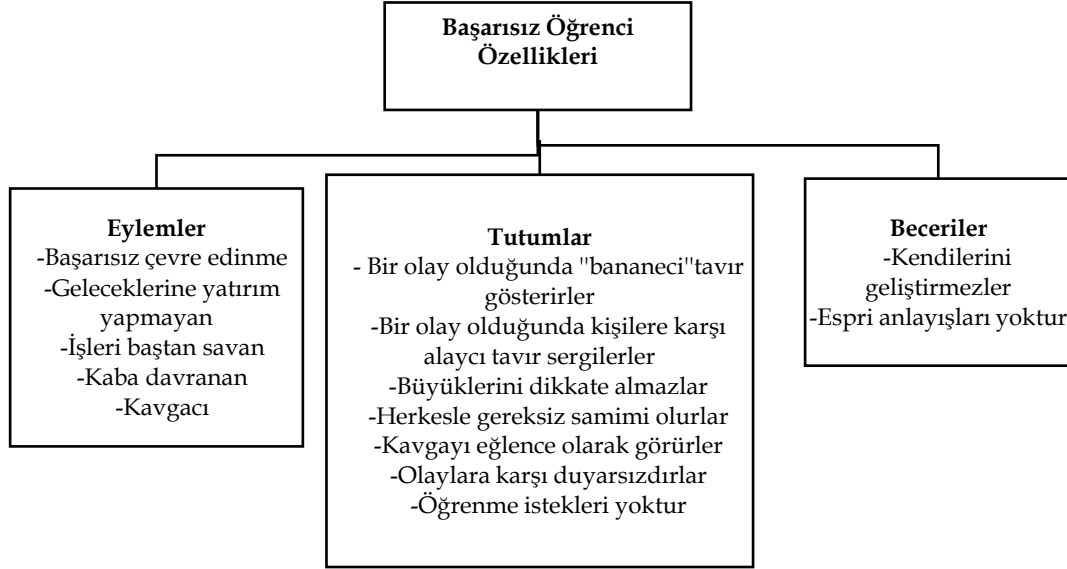
Değerler alt temasına yönelik öğrenci söylemleri: “Bencil olunca insanın duyguları değişiyor, yaşantısı değişiyor bence ve insanlar üzerinde kötü etki bırakabilirim. Halk arasında sevilmeyen, güvenilmeyen biri olurum, bunları da istemem. (Ö1E) Çalışkanlığımdan, ahlâkımdan ve sabırlı olmamdan vazgeçemem çünkü bu özellikler benim başarılı olmamı sağlıyor. Hayvan sevgimden vazgeçemem, Arkadaş sevgisi, aile sevgisi, anne-babaya saygımdan vazgeçemem çünkü yalnız kalırım. Güvenilir olmaktan, güvenilir olmazsan dışlanıyorsun. Edepli olmamdan çünkü bir insan düzgün konuşmadığı ve davranmadığı zaman başarılı olsa bile insanlar başarılı gözüyle bakmaz bence, bu özelliğim olmasa kendimi kötü hissedirdim zaten çevrede böyle insanlardan pek hoşlanılmıyor, sosyal çevrem ve arkadaşlarım azalır, öğretmenlerimin gözünde başarılı olsam da bir anlamı olmazdı. Arkadaş sevgisi, aile sevgisi, anne-babaya saygımdan vazgeçemem çünkü yalnız kalırım. (Ö2T) Yalancılık, yalandan nefret ederim, söyleyenleri de sevmem, yalan söylememek benim en belirgin kişilik özelliklerimden biridir. (Ö3Y)”

Kişilik özelliği alt temasına yönelik öğrenci söylemleri: “Vazgeçmeyeceğim özelliklerim açık sözlülüğüm, ileri görüşlülüğüm, bencil olmamam, sır saklayabilmem, güvenilir olmam. Genel olarak insanlar sever beni, aramın kötü olduğu insanlar yok. İnsanların bir sıkıntısı, dertleri olduğu zaman paylaşımları gereken şeyler olduğun da ilk bana geliyorlar ki bu beni mutlu ediyor. (Ö1E)”

Davranışlar alt temasına yönelik öğrenci söylemleri: “Eğer çalışkan olmazsam, derslerimde şu an olduğum kadar iyi olamam, eğer ahlaklı olmazsam insanların içinde sevimsiz ve ahlaksız olarak görülürüm, sabırlı olmazsam bir şeyi yapamadığımda tekrar

tekrar denemekten bıkarım ve bu beni başarısızlığa götürür. Aslında başarıyı etkileyecek şeylerden vazgeçemem çünkü başarımdan asla vazgeçemem. (Ö2T)”

Üçüncü alt problem doğrultusunda, çalışma grubunda yer alan başarılı öğrencilerin, başarısız öğrencilerin özelliklerine ilişkin söylemlerinin incelenmesi sonrasında ulaşılan tema ve bu temalar altındaki betimlemeleri, Şekil 1’de verilmiştir.

Şekil 1. Başarılı Öğrencilere Göre Başarısız Öğrenci Özellikleri

Şekil 1’de görüldüğü üzere, başarılı öğrencilerin, başarısız öğrencilerin özellikleri ile ilgili söylemleri eylemler, tutumlar ve beceriler temaları altında toplanmaktadır.

Eylemler teması altında ifade edilen başarısız çevre edinme, işleri baştan savma gibi eylemler başarısız öğrencilerin akademik özelliklerini desteklemeyen tutum içinde olduklarını; kaba davranan, kavgacı şeklindeki eylemleri ise çevreleriyle olumsuz ilişki içinde olduklarını göstermektedir.

Tutumlar teması ile belirtilen özelliklerin, başarısız öğrencilerin çoğunlukla sosyal çevreleri ile sağlıklı ilişki kurdukları ve çevrelerinde olan olay ve kişilere karşı olumsuz tavır içinde oldukları söylenebilir. “Öğrenme istekleri yoktur.” ifadesi ise başarısız öğrencilerin akademik başarılarının düşük olmasının önemli sebeplerinden birini göstermektedir.

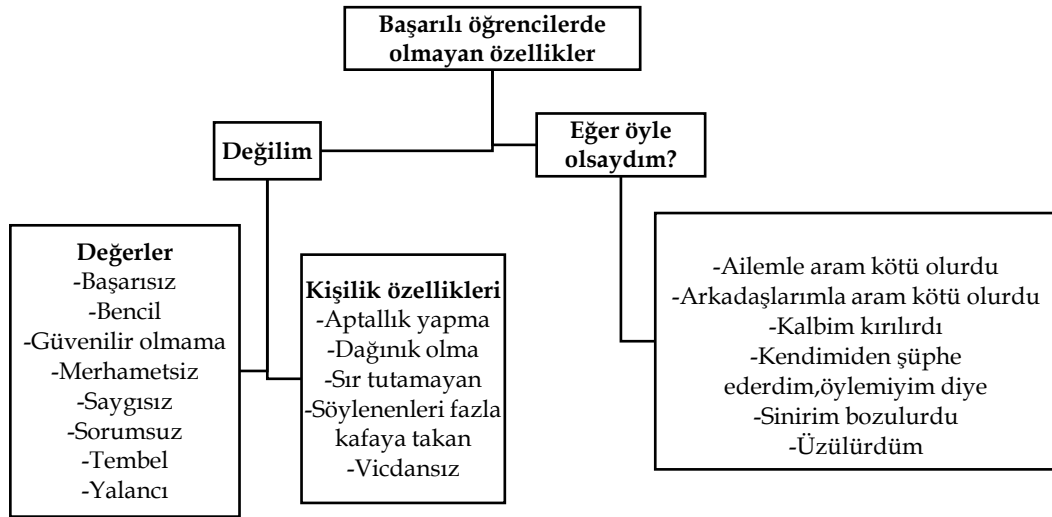
Beceriler teması altında belirtilen “Kendilerini geliştirmeyenler.” özelliği ise; başarısız öğrencilerin yeni şeyler öğrenmeye karşı direnç gösterdiklerini ifade etmektedir. Ayrıca Espri anlayışları yoktur, ifadesi başarısız öğrencilerin çevrelerine karşı hoşgörüsüz oldukları şeklinde yorumlanabilir. Aşağıda temalar altında yer alan öğrenci söylemlerinden örnekler verilmiştir.

Eylemler temasına yönelik öğrenci söylemleri: “Başarısız olanlar öğretmenleriyle saygısız konuşabiliyor, hoca sınıfı eleştirdiği zaman, susun dediğinde başarısız öğrenciler tersliyor, ne yaptık ki falan oluyor böyle olduğu zaman sinirleniyorum, hoşuma gitmiyor böyle şeyler, bana çok kaba geliyor insan öğretmenine karşı neden öyle davranır, nasıl yapabilir ki. (Ö2T) Başarısız arkadaşlarım, çevrelerinde de kendileri gibi olanlarla takıldıkları için çok büyük bir gelişme yapamazlar kendilerinde. Öğretmenlerine karşı da saygısızca davranırlar öğretmenler bir şey dediğinde öff, pöf gibi kelimeler kullanıyorlar. (Ö3Y)”

Tutumlar temasına yönelik öğrenci söylemleri: “Başarısız ve başarılı arkadaşlarımı karşılaştırdığım zaman başarısız olanlar herkesle gereksiz samimiyet kuruyorlar, genelde öğrenme istekleri olmuyor, daha kavgacı oluyorlar, büyüklerini takmıyorlar. Meselâ başarısız arkadaşlarım sen bana neden baktın neden öyle baktın gibi saçma sapan şeylerden kavgaya çıkarabiliyorlar ve bunu eğlence olarak görüyorlar. (Ö1E) Meselâ biri düştü bir şey oldu başarılı arkadaşım zaten saygılıdır ve bir şey olmaması için öğretmene haber verir bir şey yapar ama başarısız kişi boş ver bana ne gibi baştan savabilir, daha çok alay edebilir. (Ö3Y)”

Beceriler temasına yönelik öğrenci söylemleri: “Başarılı öğrenciler küfür filan o tarz şeylerden kaçınıyorlar, başarısızlar küfrederek, espri anlayışları olmuyor, espri yapıyorsun böyle bakıyorlar, anlamıyorlar. (Ö2T)”

Çalışma grubunda yer alan başarılı öğrencilerin, kendilerini rahatsız eden tanımlama biçimlerine ilişkin söylemlerinin incelenmesi sonrasında ulaşılan tema ve bu temalar altındaki betimlemeleri Şekil 2’de verilmiştir.

Şekil 2. Başarılı Öğrencilere Göre Kendilerinde Olmayan Özellikler

Şekil 2’de görüldüğü üzere, başarılı öğrencilerin kendilerinde olmayan ve kendilerini rahatsız eden tanımlanma biçimlerine dair söylemleri değerler, kişilik özellikleri ve eğer öyle olsaydım temaları altında toplanmaktadır.

Değerler teması altında ifade edilen başarısız, bencil, güvenilir olmama, merhametsiz gibi değerlerin başarılı öğrencilerde olmadığı, dolayısıyla bahsedilen değerlerin olumlu ifadelerine sahip oldukları söylenebilir.

Kişilik özellikleri temasına bakıldığında aptallık yapma, dağınık olma, vicdansız gibi özelliklerin başarılı öğrencilerde olmadığı; yine bu özelliklerin aksi özelliklere sahip oldukları; kendileri, velileri ve öğretmenlerinin önceki söylemlerinden anlaşılabilir.

Eğer öyle olsaydım teması ile ifade edilen özelliklerin, başarılı öğrencilerin iç görüleri sonucu kendilerinde; kalbim kırılırdı, kendimden şüphe ederdim, sinirim bozulurdu, üzüldüm, ailelerinde; ailele aram kötü olurdu ve çevrelerinde, arkadaşlarıyla aram bozulurdu olabilecek sonuçları belirttiği görülmektedir. Aşağıda temalar altında yer alan öğrenci söylemlerinden örnekler verilmiştir:

Değerler temasına yönelik öğrenci söylemleri: “Bilimsel konulara öncelik vermeye çalışıyorum, toplum neyi düşünüyorsa onu düşünmekte bence bir geri kafalılık herkesin

kendine özgü bir fikri olması gerekiyor ve farklı olmayı seviyorum, düşüncelerimin farklı olmasını, farklı şeyler yapmayı seviyorum bunu kaybetmeyi istemezdim. (Ö1E) Sorumsuz, tembel, dağınık gibi şeyler söylediklerinde rahatsız olurum çünkü bunlar benim yapmamaya en çok dikkat ettiğim şeylerdir. (Ö2T) Meselâ şu anda güvenilirliğimden dolayı bazı arkadaşlarım sırlarını olsun emanet ettiği şeyleri bana verilebiliyor, kendilerine ait özel şeyleri anlatıyorlar, aileleri ile ilgili bazı sıkıntıları oluyor herkese açamayacakları ama bana gelip açtıkları oluyor. Ben de iyi hissetmeleri için bir şeyler söylüyorum düzeleceğine dair olumlu konuşuyorum. Tembel, bencil, merhametsiz sıfatlarını yakıştırsalar rahatsız olurum. Bu yakıştıranlar gibi olsaydım kimse bana güvenmezdi. (Ö3Y)”

Kişilik özellikleri temasına yönelik öğrenci söylemleri: “Aptal olduğumu söylemeleri, sır tutamayan gibi şeyler söylenmesine de üzülürüm ve acaba gerçekten ben öyle miyim diye düşünürdüm. Bu söylenenleri fazla kafama takardım ve başarımla olumsuz etkilenirdi. (Ö2T)”

Eğer olsaydım? temasına yönelik öğrenci söylemleri: “Bencil derlerse, sıkıntımı çok fazla dışarıya yansıtmam ama yine de içimde kalp kırıklığı sinir bozukluğu olur. Güvenilir olmazdım. (Ö1E) Kötü olan bütün özelliklerin söylenmesinden rahatsız olurum örneğin yalan söylüyor, dürüst değil, çalışmıyor deseler rahatsız olurum. Çünkü dürüst olmasam insanlar saygı duymazlardı. En çok kafama taktığım konu olduğu için çalışkan değil deseler gerçekten bana da çalışkan değilmişim gibi gelmeye başlar ve derslerime de yansırı bu. (Ö2T) Bana vicdansız, saygısız, yalancı, tembel deselerdi çok üzülürdüm bu özelliklere sahip bir insan olsaydım kimse bana güvenmez beni sevmezdi, ailemle ve arkadaşlarımla aram çok kötü olurdu, tembel bir öğrenci olurum, bana kimse saygı göstermezdi. (Ö3Y)”

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Akademik başarısı yüksek ortaokul 8. Sınıf öğrencilerinin sahip oldukları değerler ve kişilik özelliklerine yönelik yapılan bu çalışmada elde edilen sonuç ve öneriler aşağıda verilmiştir:

Birinci alt problem doğrultusunda, akademik başarıları yüksek ortaokul 8. sınıf öğrencileri, ebeveynleri ve öğretmenlerine göre başarılı öğrencilerin sahip oldukları değerler ve kişilik özelliklerine dair sonuçlar:

Değer ve Kişilik özelliği teması altında sadece öğrenci söylemlerinde yer alan cömert, dürüst, güvenilir, hoşgörülü, paylaşımcı, yardımlaşır gibi üst değerlerin öne çıktığı; sadece velilerin söylemlerinde saygı ve sevgi üst değerleri ve bu değerlerin alt değerlerini ifade ettikleri; bu değerlerin daha çok akademik başarısı yüksek öğrencilerin çevreleriyle ilişkilerine yönelik olduğu ve çevreleri tarafından algılandıkları kişilik özelliklerini de ifade ettiği sonucu elde edilmiştir. Bu tema altında sadece öğretmenlerin söylemlerinde yer alan edepli/ölçülü olma dışında ifade edilen arkadaş canlısı olma, diksiyonu düzgün, esprili, ikna edici olma, kendini ifade edebilme, kendini tanıma, sosyal olma, terbiyeli gibi özelliklerin akademik başarısı yüksek öğrencilerin kişilik özelliklerinin sosyal yönlerini vurgularken; düzenli, mükemmeliyetçi, özgüveni yüksek, söz dinleyen gibi kişilik özelliklerinin ise akademik başarısını destekleyen yönleri vurguladığı sonucu elde edilmiştir. Değer ve Kişilik özelliği teması altında sadece öğrenci söylemlerinde yer alan cömert, dürüst, güvenilir, hoşgörülü, paylaşımcı, yardımlaşır gibi üst değerlerin öne çıktığı; sadece velilerin söylemlerinde saygı ve sevgi üst değerleri ve bu değerlerin alt değerlerini ifade ettikleri; bu değerlerin daha çok akademik başarısı yüksek öğrencilerin çevreleriyle ilişkilerine yönelik olduğu ve çevreleri tarafından algılandıkları kişilik özelliklerini de ifade ettiği sonucu elde edilmiştir. Bu tema altında sadece öğretmenlerin

söylemlerinde yer alan edepli/ölçülü olma dışında ifade edilen arkadaş canlısı olma, diksiyonu düzgün, esprili, ikna edici olma, kendini ifade edebilme, kendini tanıma, sosyal olma, terbiyeli gibi özelliklerin akademik başarısı yüksek öğrencilerin kişilik özelliklerinin sosyal yönlerini vurgularken; düzenli, mükemmeliyetçi, özgüveni yüksek, söz dinleyen gibi kişilik özelliklerinin ise akademik başarısını destekleyen yönleri vurguladığı sonucu elde edilmiştir. Coşkun (2011)'un yaptığı "İlköğretim Birinci Kademe 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitimi" adlı çalışmasında sorumluluk sahibi olma, doğal çevreye ve tarihsel mirasa duyarlılık, İstiklal Marşı'na ve bayrağa saygı ile hoşgörü değerlerini esas alınarak öğrencilerin bu değerleri algılama düzeyleri hakkında yaptığı durum çalışmasında sorumluluk sahibi olma değeri ile ilgili olarak bu değeri tam olarak içselleştiremedikleri, öğrencilerin bu değerlerin gerektirdiklerini çoğu zaman bildikleri ancak uygulamaya geçirmedikleri sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuç kazandırılmak istenen veya bulunması beklenen değerlerin öğrencilerin çoğunda istenen seviyede olmadığını göstermektedir. Bu durum çalışmada elde edilen sonuçlarla çelişmektedir. Dolayısıyla çalışmada elde edilen başarılı öğrencilerin sahip oldukları değerlerin sonuçlarına ilişkin; öğrenciler, aile bireyleri ve öğretmenlerin ortak olarak ifade ettikleri "sorumluluk, çalışkan olmak" değerlerinin varlığı sonucunu desteklememektedir.

Veli ve öğretmenlerin söylemleri incelendiğinde ortak ifade edilen değer ve kişilik özelliklerinin; duyarlı, saygılı ve sevgi gibi üst değerler olduğu ve her üç grupta ortak olarak ifade edilen değer ve kişilik özelliklerinin çalışkan, duyarlı, saygılı, sevgi ve sorumluluk sahibi şeklinde ifade edildiği görülmüştür. Dolayısıyla öğrenci, öğretmen ve velilerin ortak ifadelerinde, akademik başarısı yüksek öğrencilerin üst değerlere sahip olduklarını vurguladıkları görülmüştür. Buna göre; akademik başarısı yüksek öğrencilerin üst değerlere sahip oldukları, sahip oldukları üst değerleri kişilik özelliklerine yansıttıkları, tüm bu özelliklerini günlük hayatlarına ve eğitim ortamlarına aktarabildikleri ve hem kendileri hem de çevreleri tarafından gözlemlenebilir derecede fark yarattıkları söylenebilir. Sorumluluk, dürüstlük, hoşgörü, saygı gibi insani değerler ergen ve çocuk kişilik gelişim sürecinde önemli bir yere sahiptir (Dilmaç, 2007). Başarılı kişilerin; sorumluluk alan, kendini tanıyan, amacı olan, susmayı, gözlemeyi, dinlemeyi bilen, zamanını iyi kullanan, problem olduğunda iyi düşünerek davranan, başarısızlığa karşı bıkmadan çalışmayı sürdüren, kendini bir işe adayabilen ve kararlı olabilen kişiler olduğu ifade edilmiştir (Köse, 1998; Baltas, 1997; Davaslıgil, 1990). Bu durum, akademik başarısı yüksek öğrencilerin; sorumluluk sahibi olma, çalışkanlık vb. değerlere sahip oldukları ve kendini ifade edebilme, kendini tanıma vb. kişilik özelliklerinin olduğu sonuçlarını destekler niteliktedir.

Davranış teması altında öğrenci, veli, öğretmen söylemlerinde akademik başarısı yüksek öğrencilere dair ortak olan ve ortak olmayan davranış biçimleri olduğu görülmüştür. Sadece öğrenci söylemlerinde ifade edilen bencil davranmaz, dedikodu yapmaz, kaba davranmaz gibi özellikler, akademik başarısı yüksek öğrencilerin davranış biçimlerini şekillendirirken kendisi dışındaki bireyleri önemseydiği şeklinde yorumlanabilir. Sadece velilerin söylemlerinde yer alan aile ile görev paylaşımı yapar, aile kurallarına uyar, ailenin ekonomik şartlarını zorlamaz, zor zamanlarda aileye destek olur gibi öğrenci davranış şekilleri başarılı öğrencilerin aile birliğine önem verdiği; kitap okur, teknolojiyi doğru kullanır şeklindeki ifadelerle bakıldığında ise başarılı öğrencilerin kişiliklerini geliştirmeye yönelik davranışlarının olduğu söylenebilir. Sadece öğretmenlerin söylemlerinde ifade edilen hakkını arar, kendi doğrularının arkasında durur, olgun davranır, sır saklar, yerine göre davranır şeklindeki özelliklerin akademik başarısı yüksek öğrencilerin davranışlarında belirgin bir duruş sergilediklerini ve çevreleri ile uyumlu olduklarını ifade ettiği söylenebilir. Kişilik gelişim sürecinde, bireysel ve toplumsal değerleri olmayan çocuklar önemli sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Bu

süreçte çocukların hem sosyal hayatı hem de öğrenim hayatının olumsuz etkileneceğine dair araştırmalar vardır (Dilmaç ve Ekşi, 2007). Bu durum araştırma sonuçlarını destekler niteliktedir.

Öğrenci, veli ve öğretmen söylemlerinde ortak ifade edilen derslere karşı ilgi gösterir, derslere katılır, ödevlerini yapar, dersleri sever, okula ve derslere değer verir, ödevlerini yapar gibi davranış özellikleri ile akademik başarısı yüksek öğrencilerin derslere karşı olumlu tutum içinde oldukları söylenebilir. İnsanların davranış ve tutumlarını yönlendirme, biçimlendirme ve belirlemede sahip oldukları değerlerin önemli yeri vardır. Grup ve kişilerin tutum ve davranışları ile ilgili bilgi sahibi olmamızı onların sahip oldukları değerleri bilmemiz mümkün kılmaktadır (Başaran, 1992). Bu durum elde edilen sonuçlarla paralellik göstermektedir.

İkinci alt problem doğrultusunda, başarılı öğrencilerin başarılı olmalarını sağlayan ve taviz vermeyecekleri konular; sahip oldukları değerlerden, davranışlardan ve kişilik özelliklerinden vazgeçerlerse veya bu özellikleri olmaz ise, kendilerindeki değişime ve çevrenin tepkisine yönelik elde edilen sonuçlar:

Değerler teması altında ifade edilen, başarılı öğrencilerin sevgi ve saygı gibi üst değerlere sahip olduğu ayrıca aile sevgisi, anne-babaya saygı gibi alt değerlere sahip olduğu ve aile kavramına önem verdiği söylenebilir. Öğrenci başarısında etkili olan faktörlerden bir tanesi de aile ortamıdır. Çocuğun içinde bulunduğu aile ortamında yaşanan geçimsiz ve dengesiz durumlar, yeterli sevgi ve ilgi görmemesi çocuğun çalışmasını dolayısıyla da başarısını kötü etkiler (Yavuzer, 1992). Bu durum elde edilen sonuçları destekler niteliktedir.

Başarılı öğrencilerin kişilik özelliklerinden alçak gönüllü olmak, empati becerisi, insanlarla iyi geçinmek ve sır saklamak gibi özellikleri çevreleriyle uyumlu olmalarına hizmet ettiği için bunlardan taviz vermedikleri söylenebilir. Başarılı öğrencilerin; akademik başarılarını destekleyen başarı getiren şeyler yapmak, başarılı olmak şeklindeki davranışlarından taviz vermedikleri söylenebilir. Ayrıca başarılı öğrencilerin; çevreleri ile olan ilişkilerini ve çevrelerinden aldıkları dönütleri önemsedikleri ahlaklı olmak, düzgün davranmak, insanlar tarafından sevilme gibi davranışlarından vaz geçmek istememelerinden anlaşıldığı söylenebilir. Aile hayatı ile başlayarak okul ile gelişmeye devam eden ve kişilik gelişiminde büyük öneme sahip insani değerler; kişinin yaptıklarından kendini sorumlu görmesini, arkadaşlarıyla açık, olumlu bir iletişim içinde olmasını, çevresinde bulunan insanlarla dostça yaşayabilmesini, insan ilişkilerinde saygılı, dürüst olmasını, hoşgörülü ve anlayışlı davranışlarda bulunmasını sağlar (Dilmaç, 2007). Bu durum elde edilen sonuçları destekler niteliktedir.

Başarılı öğrencilerin sahip oldukları özelliklerden taviz vermeleri durumunda kendilerinde; derslerinde başarısız olma, pes etme gibi değişikliklerin olabileceği; bunun başarılarını olumsuz etkileyeceğini, çevrelerinde güvenilirliğini kaybetme, yalnız kalma şeklindeki değişimlerin olabileceği; bunun çevreleri ile olan ilişkilerinin bozabileceğini düşündükleri için sahip oldukları özelliklerden taviz vermeyecekleri söylenebilir. Çevrenin tepkisi teması ile belirtilen arkadaşları azalır, insanlar üzerinde olumsuz etki bırakır, sevilmez gibi değişimlerin başarılı öğrencilerin çevreleri tarafından algılanma şekillerinde olumsuzluk yaratabileceği; başarılı olursa bile başarılı gözüyle bakılmaz, şeklindeki değişimin ise başarılı olmalarının çevrelerinin gözünde anlamlı olmayacağını düşündükleri için de sahip oldukları özelliklerinden taviz vermeyecekleri söylenebilir. Lovat ve Clement (2008) yaptıkları araştırmada; kaliteli bir eğitim-öğretim sürecinin değerler olmadan olamayacağı, öğretmenlerin donanımlarının eğitimin kalitesi için önemli olduğu, toplumda mutluluğun olabilmesi için değerlere öğrenciler tarafından sahip çıkılması ve eğitimin vazgeçilemeyecek parçasının değer eğitimi olduğu sonuçlarını

elde etmiştir. Değerler eğitiminin temel unsurlarının; etkin eğitim alanı, iletişim yeteneği, entelektüel derinlik olduğu araştırmacılar tarafından elde edilmiştir. Bu sonuçlar, akademik başarısı yüksek öğrencilerin sahip oldukları özelliklerden taviz vermeme sebeplerini destekler niteliktedir.

Üçüncü alt problem doğrultusunda, akademik başarıları yüksek öğrencilere göre başarısız öğrencilerin özelliklerine dair eylemler, tutumlar ve beceriler temaları ile ifade edilen sonuçlar:

Akademik başarısı yüksek öğrencilere göre başarısız öğrencilerin başarısız çevre edinme, işleri baştan savma gibi eylemleri ile akademik özelliklerini desteklemeyen tutum içinde oldukları ve kaba davranan, kavgacı şeklindeki eylemleri ile çevreleriyle olumsuz ilişki içinde oldukları söylenebilir. Başarısız öğrencilerin tutumlarının çoğunlukla sosyal çevreleri ile sağlıklı ilişki kurmaya yönelik olduğu ve çevrelerinde olan olay ve kişilere karşı olumsuz tavır içinde oldukları söylenebilir. Başarılı öğrencilerin, başarısız öğrencilerin özelliklerine dair öğrenme istekleri yoktur, ifadeleri genellikle aile ve öğretmenleri tarafından da dile getirilen, başarısız öğrencilerin akademik başarılarının düşük olmasının önemli sebeplerinden birini gösterdiği söylenebilir. Birey, içinde var olduğu zamana uyumlanma sürecinde toplumsal hayatla alakalı niteliklere yeterince sahip olmak zorundadır. Bu süreçte sağlıklı ilerleyebilmek ancak başarılı olmaktan geçmektedir. Başarısız bireyler günlük doyumlarla yetinmek zorunda kalırken, başarılı bireyler engelleri aşmaktadır. Morris (2000), başarılı olmak isteyen kişilerin; hedef sahibi olmak, başaracağına inanmak, inandığı şeyler için çalışmak vb. özelliklere sahip olmaları gerektiğini ifade etmiştir. Bu özellikler, başarılı ve başarısız öğrenciler arasındaki farkları açıkça ifade etmekte ve çalışmada elde edilen sonuçlarla paralellik göstermektedir.

Beceriler teması altında belirtilen, başarısız öğrenciler için kendilerini geliştirmezler, ifadesi, başarısız öğrencilerin yeni şeyler öğrenmeye karşı direnç gösterdikleri, espri anlayışları yoktur, ifadesi ile başarısız öğrencilerin çevrelerine karşı hoşgörüsüz oldukları söylenebilir. Akademik başarı veya başarısızlık konusunda akademik başarısı yüksek öğrencilerin, kolay uyum sağladıkları; daha neşeli, mantıklı ve sosyal davranışlar gösterdiği; akademik başarısı düşük öğrencilerin ise uyumlu olmayan, içine kapanık, öfkeli ve kötümser oldukları ifade edilmektedir (Özben,1996, Saral, 1993). Bu durum çalışma sonuçlarını desteklemektedir.

Başarılı öğrencilerin kendilerinde olmayan ve kendilerini rahatsız eden değerler, kişilik özellikleri ve eğer öyle olsaydım temalarına dair sonuçlar:

Akademik başarısı yüksek öğrencilerde başarısız, bencil, güvenilir olmama, merhametsiz gibi değerlerin olmadığı dolayısıyla bahsedilen değerlerin olumlu ifadelerine sahip oldukları söylenebilir. Akademik başarıları yüksek öğrencilerde aptallık yapma, dağınık olma, vicdansız gibi kişilik özelliklerinin olmadığı; yine bu özelliklerin aksi özelliklere sahip oldukları kendileri, velileri ve öğretmenlerinin söylemlerinden anlaşıldığı söylenebilir. Eğer öyle olsaydım teması ile ifade edilen özelliklerin, başarılı öğrencilerin iç görüleri sonucu kendilerinde; kalbim kırılırdı, kendimden şüphe ederdim, sinirim bozulurdu, üzülürdüm, ailelerinde; ailemle aram kötü olurdu ve çevrelerinde, arkadaşlarımla aram bozulurdu şeklinde durumları meydana getirebileceğinin ifade edildiği görülmüştür. İçinde bulunduğumuz kültürde, çoğunlukla bireylerin başarılarına göre değerlendirildiği, bunun zaman içinde kültürel bir baskı halini aldığı görülmüştür. Söz konusu kültürel baskı ilkökul döneminde başlamakta, öğrenciler başarısız ve başarılı olarak adlandırılmaktadır (Baran, 1995). Dolayısıyla akademik başarısı yüksek öğrencilerin; başarısızlığın kendileri, aileleri ve çevrelerinde çeşitli sorunları beraberinde getireceğinin farkında oldukları; akademik başarının sadece okul başarısı olarak değil

aynı zamanda iç dünyalarında ve çevrelerinde kendilerine bir konfor alanı sunduğunun farkında oldukları söylenebilir.

Araştırmada, akademik başarısı yüksek 8. sınıf ortaokul öğrencilerinin sahip oldukları değerler ve kişilik özellikleri; öğrenci, veli ve öğretmen üçgeninde incelenmiştir. Akademik başarısı yüksek öğrencilerin sahip oldukları değerler ve kişilik özellikleri farklı değişkenler boyutunda, farklı sınıf seviyelerinde veya farklı okul seviyelerinde incelenebilir.

Akademik başarısı yüksek öğrencilerin sahip oldukları değerlerin ve kişilik özelliklerinin diğer öğrencilere örnek olabilmesi için yapılabilecek çalışmalara dair araştırmalar yapılabilir.

Öğrencilerin akademik başarılarını olumlu veya olumsuz etkileyen faktörler (aile, arkadaş ortamı, okul vb.) farklı değişkenler boyutunda incelenebilir. Bu araştırma nitel bir araştırma olup, benzer çalışmalar örneklem olarak daha fazla kişiye ulaşmak adına nicel araştırma yöntemleri kullanılarak da yapılabilir.

Kaynakça

- Arıcı, Ş. (2008). Öğrencilerin Cinsiyetlerinin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersindeki Başarı Düzeylerine Etkisi. *İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 13(1), 143- 159.
- Baltaş, A. (1997). *Öğrenme ve Sınavlarda Üstün Başarı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Baltaş, A. (1997). *Öğrenme ve Sınavlarda Üstün Başarı*. Ankara: Remzi Kitabevi.
- Baran, G. (1995). Çocuğun Okul Başarısını Etkileyen Faktörler. *Yaşadıkça Eğitim*, 38, 13-15.
- Başaran, T. E. (1992). *Yönetimde İnsan İlişkileri*. Ankara: Gül Yayınevi.
- Başaran, T. E. (1992). *Yönetimde İnsan İlişkileri*. İstanbul: Gül Yayınevi.
- Bulut, S. (2011). *Atasözlerinin Değerler Eğitimindeki Yeri*. Yüksek Lisans Tezi. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi.
- Chamorro-Premuzic, T. ve Furnham, A., (2003a). Personality Predicts Academic Performance: Evidence From Two Longitudinal Samples. *Journal of Research in Personality*, 37, 319-338
- Coşkun, D. (2011). *İlköğretim Birinci Kademe 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitimi*. Yüksek Lisans Tezi. Denizli: Pamukkale Üniversitesi.
- Cüceloğlu, D. (1996). *İnsan ve Davranışı*. Ankara: Remzi Kitabevi.
- Çavdar, M. (2009). *İlköğretim Öğretmenlerinin Bireysel Değerlerinin Çok Boyutlu İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Yeditepe Üniversitesi.
- Davaslıgil, Ü. (1990). Üstün Çocuklar. *Yaşadıkça Eğitim*, 13, 17-22.
- Dilmaç B. ve Ekşi H. (2007). Temel Tartışmalar ve Temel Yaklaşımlar. *İlköğretmen Eğitimci Dergisi*, 14(11), 21-29.
- Dilmaç, B. (2007). *Bir Grup Fen Lisesi Öğrencisine Verilen İnsani Değerler Eğitiminin İnsani Değerler Ölçeği ile Sınanması*. Doktora Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Dilmaç, B. (2007). *Bir Grup Fen Lisesi Öğrencisine Verilen İnsani Değerler Eğitiminin İnsani Değerler Ölçeği ile Sınanması*. Doktora tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Dilmaç, B. ve Ekşi, H. (2007). Temel Tartışmalar ve Temel Yaklaşımlar. *İlköğretmen Eğitimci Dergisi*, 14(11), 21-29.

- Dökmen, Ü. (2004). *Eyrenle Uyumlaşma Sürecinde Var Olmak, Gelişmek, Uzlaşmak*. Ankara: Sisten Yayıncılık.
- Erdem, A. R. (2003). Üniversite Kültüründe Önemli Bir Unsur: Değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(4), 55-72.
- Gökyay, O. Ş. (1973). *Dedem Korkut'un Kitabı*. Ankara: Millî Eğitim Yayınevi.
- Gray, D. E. (2004). *Doing Research In The Real World*. London: Sage Publications.
- Güngör, E. (2000). *Değerler Psikolojisi Üzerine Araştırmalar* (3. Baskı). İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Karaköse, R. (2010). *Ailede Sorumluluk Eğitimi*. Ankara: Timaş Yayınları.
- Karatekin, N. (Ed.). (2013). *Perese Değerler Eğitimi Öğretmen Kitabı Doğruluk*. İstanbul: Bakanlar Medya.
- Kepçeoğlu, M. (1995). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. İstanbul: Gül Yayınevi.
- Korkmaz, İ. (2015). Öğrencilerin Dürüstlük ve Doğruluk Değerlerinin Senaryon Temelli Ölçülmesi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 5(4), 445-454.
- Köknel, Ö. (1985). *Kaygıdan Mutluluğa Kişilik*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınları.
- Köse, R. (1998). Effects Of Gender Differences Achievement Orientations On Academic Preference and Acquisition. *Eğitim ve Bilim*, 22(107), 36-43.
- Laidra, K. Pullmann, H. ve Allik, J., (2007). Personality and Intelligence As Predictors of Academic Achievement: A Cross-Sectional Study from Elementary to Secondary School. *Personality and Individual Differences*, 42(3), 441-451.
- Lovat, T. J. ve Clement, N. D. (2008). The Pedagogical İmperative Of Values Education. *Journal of Beliefs & Values*, 29(3), 273-285.
- McMillan, J. H. (2004). *Educational Research: Fundamentals Flor The Consumer* (4. Baskı). London: Pearson Education.
- Miles, M, B. ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook* (2. Baskı). London: Sage.
- Morgan, C. T. (1986). *Psikolojiye Giriş*. (H. Arıcı vd., Çev.). Ankara: Meteksan Yay.
- Morris, T. (2000). *Gerçek Başarı, Mükemmellik Üzerine Yeni Bir Felsefe*. (A. Önder, Çev.). İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Özben, Ş. (1996). Başarısızlık Psikolojik Bir Zehir midir?. *Yaşadıkça Eğitim*, 47, 2-3.
- Özerbaş, M. A. ve Gündüz, M. (2014). Sorumluluk Değerinin Proje Tabanlı Öğrenmeyle Öğretiminin İlköğretim 3. Sınıf Öğrencilerinin Tutumlarına Etkisi. *Journal of International Social Research*, 7(32), 520532.
- Poropat, E.A., 2009. Meta-Analysis of the Five-Factor Model of Personality and Academic Performance. *Psychological Bulletin*, 135(2), 322-338.
- Saral, Ş. (1993). *Özel Trabzon Ata Koleji Öğrencilerinin Uyum Düzeyleri ile Akademik Başarıları Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi.
- Saral, Ş. (1993). *Özel Trabzon Ata Koleji Öğrencilerinin Uyum Düzeyleri ile Akademik Başarıları Arasındaki İlişki*. Yüksek Lisans Tezi. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi.

- Sineren, M. A. (2018). *Ortaöğretim Öğrencilerinin Bireysel Değer Algılarının İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Burdur: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi.
- Türk Dil Kurumu (2011). *Türkçe Sözlük* (11. Baskı). Ankara: TDK Yayınları.
- Yavuzer, H. (1992). *Çocuk Psikolojisi*. Ankara: Remzi Kitabevi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yin, R. K. (2003). *Case Study Research: Design and Methods*. London: Sage.